

Fred Newman & Lois Holzman. (1996). *Unscientific Psychology* -, Præger +

Fred Newman & Lois Holzman. (1997). *The End of Knowing*, Routledge.

Anmeldt af: *Volker Bunzendahl*, amanuensis ved DLH, Århus, vikar ved PPR-Levring, free-lance-konsulent

Fra kritik til konstruktive processer

Lois Holzman, der sidst var i Danmark i forbindelse med ISCRAT'98, og Fred Newman er begge fremtrædende personer i "the development community" ved East Side Center for Short Term Psychotherapy, New York, en bevægelse der i snart 25 år har forsøgt at anvende Marx, Wittgenstein og Vygotsky - i praksis.

"Bevægelsen", der kunne karakteriseres som en NGO-organisation, har helt bevidst stillet sig uden for den etablerede "scientific" psykologi-verden, når vi taler om praksis. Dvs. i og med at bevægelsen indsamler egne midler, er det muligt at undgå at blive indfanget af de begrænsninger, den almindelige videnskabelige psykologi skal leve med. Ingen kan kræve diagnoser, forudsigelser vedr. varighed og effekt af en behandling. Man er hermed fri for at skulle finde "problemet" "i" personen, fri for at finde ud af "skyld" og "individuel ansvar". - Eller med andre ord, man ønsker at være fri for de begrænsninger, der ligger i at være ansat i det officielle sundhedssystem, der netop forventer, at psykologen kan definere, beskrive, dvs. kan diagnosticere og anbringe problemets årsager de rigtige steder, og kan anbefale de rigtige veje ud af problemet. Hvis altså prognoserne vedr. diagnosen er gode, med henblik på "helbredelse".

Når man læser Marx og Vygotsky sådan, som de her anmeldte bøger vidner om, undrer jeg mig over, at ikke flere har følt sig opfordret til at sprænge rammerne inden for vort eget fag. Vi, her i Europa er nok mere belæst end vore amerikanske venner, men vi mangler da denne "barnlige" begejstring, der er fremherskende her: New York, Greenwich Village, og som fører til de- og rekonstruktioner af virkeligheden, f.eks. når man i New Yorks slumkvarterer arbejder med ungdommen dér. At et sådant projekt på forhånd er vanskeligt, er vel ingen i tvivl om, - men måske succes'en ved "All-Star-Project"¹ er begrundet i, at ungdommen dér mere end andre steder ved, hvad det betyder, når andre konstruerer og begrænser ens verden, ens identitet, én selv. Så her får udsagnet: "*Selvet er en social konstruktion*" en anden, ny dimension. "All-Star"-projektet er én af disse unge menneskers få chancer for at finde andre, der sammen med én ønsker at bygge *et selv*, *et selv* der tror det er og kan noget, *et selv* der tror på sig selv.

¹ ALL STAR PROJECT udgår fra East Side Institute, og er betegnelsen for et projekt, hvor stærkt belastede unge via performative terapeutiske tiltag formår at overvinde problemer med vold, aggression, uddannelse m.m. Projektet har succes også i forhold til "ungdomsbander", der i stedet for at slås korporligt anvender deres energier på at "optræde", at "performe". Projektet er så stor en succes, at byrådet i New York nu køber ydelser hos "development community."

Newman og Holzman hører med i den flok af psykologer verden over, der er holdt op med at være smålige, dvs. de vil ikke vente, indtil vi har fået teorierne tænkt igennem. De vil tænke dem igennem imens, og efter de anvender dem. Tom Andersen, John Shotter, Kenneth og Mary Gergen, ja vor egen Steinar Kvale, Michael Cole, - jo måske også Mariane Hedegaard er med i denne hurtigt voksende flok, selv om de kommer fra forskellige paradigmer inden- og uden for vort fag.

Tom Andersen, den reflekterende psykolog fra Norge har grundlagt sine tanker med inspiration i Maturana & Varela, Bateson mfl., dvs. konstruktivistiske teorier. Shotter og Gergen tænker social konstruktionistisk, dvs. deres fokus er mere på relationerne end på, hvordan strukturer dannes og determinerer. Newman og Holzman er inspireret af dem alle, - men de mener vel selv, at de selv er de eneste, der går "hele vejen", hvorimod nogle af de her nævnte både bliver rost for, hvor langt de er nået, men samtidigt bliver kritiseret for, at de standser – og i Newman/Holzmans perspektiv standser for tidligt med at tage afstand fra mainstream-psychology.

Det dejlige er, at de her nævnte ofte arbejder sammen, omkring udgivelser af publikationer, kongresser, konferencer, m.m. Og samtidigt er der plads til, at de formår at forblive forskellige, - men med en klar enighed om, at fremtidens psykologi kræver, at vi reflekterer kritisk over for vort eget fags frembringelser, og at vi udviser en vilje til at tage opfordringen, invitationen til at skabe noget nyt - *sammen*, alvorligt. Invitationen til at være med til at de- og re-konstruere vort fag, til at om- og genskabe en psykologi, vi kan være stolt af.

"Unscientific Psychology – A Cultural-Performatory Approach to Understanding Human Life"

Bogen dekonstruerer i del 1 filosofien og i del 2 psykologien før den i del 3, ved hjælp af egne eksempler fra praksis understreger, hvordan en "new epistemology for an Unscientific Psychology" kan se ud.

Del 1 starter ved overgangen fra den bikamerale til den mere "moderne" psyke, og Newman/Holzman sammenligner Jaynes udlægning med Homers "overgang" fra Illiaden til Odysseen. Hele filosofiens historie får et ord med på vejen, med særlig fokus på, hvordan det partikulære, det rationelle og det positive har spillet en afgørende rolle for, at videnskaben psykologi fremhæver selve erfaringen (empiri), uden at opdage, at handlingen, selve erfaringen i selve handlingen (activity; virksomhed) har afgørende betydning. I stedet bliver den enkelte fokus for undersøgelser og spekulationer, og dermed, som det senere fremgår af de følgende dele af bogen, den "ansvarlige", den "skyldige", den, der "bærer diagnosen". Analysen er baseret på en nylæsning af især Kant, Marx, Vygotsky og den sene Wittgenstein, - dvs. her er der nok stof til eftertanke for dem, der gerne vil tænke i dybden.

Del 2 ser kritisk, dekonstruktionistisk på vort eget fag. Det er intet, der ikke bliver skudt efter.

- *Videnskabelig Psykologi* har været med til at opfinde og vedligeholde "diagnoser" og "sygdomsbetegnelser", der fastholder, konstruerer, fremmedgør "klienterne" frem for at støtte dem i at "udvikle sig".

- *Videnskabelig Psykologi* forsøger at give det indtryk, at den kan finde frem til rationelle årsagsforklaringer, og derefter kan forudsige/anbefale en behandling (så sygesikringsbureaukrater bliver tilfredse).
- *Videnskabelig Psykologi* anbringer "skylden" for psykiske lidelser hos personen, i dens indre, i hjernen, i personens barndoms- og livshistorie (og ser dermed bort fra de påvirkninger, relationer og samfundsforhold, der bærer "medskylden" for et givet problem).
- *Videnskabelig Psykologi* har patent på, og ønsker at bevare magtpositionen, der giver ret til og kræver at kunne forklare psykiske lidelser, dens årsager og at kunne anbefale behandlingsmetoder.
- *Udviklingspsykologi* ser på barnet ud fra en "individuel, idealistisk" vinkel. Det er den enkelte, der konstrueres via de betegnelser, videnskabelig psykologi anvender, - den enkelte der anskues ved hjælp af universelle love, den enkelte som f.eks. skolepsykologen skal bedømme! Og det er netop den enkelte, barnet, der ikke bliver hørt, der bliver ladet i stikken!

Newman og Holzman siger ikke, at naturvidenskabelig forskning og arbejde ikke har sin berettigelse – i mange mere tekniske, medicinske felter af vor virkelighed. Men når vi arbejder med personer, og deres personlige oplevelser, af sig selv, og andre, i forhold til en for dem virkelig virkelighed, er det ikke nok, *"because human behavior and activity are far too complex for psychology's thoroughly modernist pseudoparadigm. If human beings are social-cultural-historical entities who construct our world – which includes ourselves and our science – then human beings cannot be studied by means of a natural paradigm which excludes the human and the social (s. 63)"*

Del 3 tager konsekvensen, dvs. den beretter om, hvordan Newman og Holzman som del af "the development community" arbejder i deres øjne Vygotsky'sk og/eller Wittgenstein'sk.

Som de siger: *"Our development community is less concerned with the objective study of subjectivity than with the subjective study of objectivity. Indeed, we are actually concerned with neither. Instead, we seek to discover – in practice – a logic of development (a practice of method, a new epistemology) that is relation-based and activity-based, and to create new forms of life, new and ever varied. Vygotskian zones of proximal development, in which all learning leads to development – the only learning, Vygotsky said, worthy of the name."* (s. 154)

Newman og Holzman fortæller endvidere om deres form for "Social Therapy", eller som de vel hellere vil sige i dag, "performatory therapy". De tager Vygotsky ved ordet, og de mener, at man også i terapi med fordel kan lege "at være et hoved højere end man er" for at bevæge sig frem imod de zoner, hvor der er mulighed for udvikling. På en måde kan man sige, at Newman og Holzman anvender Vygotsky's udsagn om skole- og førskolebarnet på voksne personer, der har psykiske/sociale problemer. I stedet for at bruge sproget imod klienten, skabes "sprogspil", i Wittgensteinsk forstand, dvs. deltagere i en "performatory therapy" opfordres til at dekonstruere hinanden, hinandens udsagn, - for derefter at være med til at støtte hinanden til at kunne blive én, man ikke er, endnu. Kort, alt for kort fortalt.

Bogen er let læselig, og ind i mellem spændende: Den har inspireret mig – i min praksis, som underviser, psykolog og konsulent. Men bogen er også en smule fanatisk, dvs. den giver udtryk af at

vide bedre, selv om den ønsker at give indtryk af, at man vil arbejde hen imod en udviklende proces, uden at *vide bedre* på forhånd. Men, Newman og Holzman har da set, følt, smagt, oplevet det, de her taler om i over 25 år. Så måske ved de jo, hvad de taler om?

Og det fører mig her til den i indledningen lovede, korte anmeldelse af "efterfølgeren", bogen "The End of Knowing".

Værktøjer af anden orden – "The End of Knowing – A new developmental way of learning"

I starten af bogen taler Newman og Holzman om dilemmaet i denne kritiske, postmoderne tid, hvor alt "ender", hvor alt er ved at ende, og hvor selv videnskaben må erkende, at opdagelsernes store tid også er ved at "ende". Kan vi ikke blive for pessimistiske, sort-seende?

Er der intet der skal begynde? Jo, siger Newman/Holzman. Ved at "forstå" Marx, eller den unge revolutionære Marx, har vi da en chance for at begynde på en frisk.

"Marx did, after all, tell us that "The philosophers have only interpreted the world, in various ways; the point is to change it" (Marx, 1973, p. 123). Furthermore, he did not leave untouched the question of how to change it: "Not criticism but revolution is the driving force of history"(Marx and Engels, 1973, p. 59) ... If revolution is the driving force of history, to Marx the driving force of revolution is revolutionary activity. As its best, Marx's dialectical historical materialism was radically monistic, as expressed, for example, in the following: "The coincidence of the changing of circumstances and of human activity or self-changing can be conceived and rationally understood only as revolutionary practice"(s. 13).

Efter de indledende ord beskrives i kapitel 2 nogle af de temaer, der allerede i den før omtalte bog har været i fokus, - titlen "The epistemological bias" antyder dette.

Kapitel 3 taler om de "skoler" og enkeltpersoner, der har forsøgt sig med "radically reforming modern epistemology". Her beskrives narrative, diskurs- psykologiers forsøg på at reformere vort fag, her omtales kritiske psykologer som Parker, Burman og Morss, her fremhæves især Shotter og Gergen. Dette underbygges med, at læseren på få sider får forklarende ord fra Foucault, Lyotard, Baudrillard, Rorty og selvfølgelig Wittgenstein og Vygotsky med på vejen – så også hard-core videnskabsmanden kan forstå, hvorfor en ny epistemologi (en anti-epistemologi) er påkrævet, her ved årtusindskiftet. Kapitel 3 ender med, at der fortælles om "development communities" tilblivelses-historie, fra den spæde start: *"Knowing" only that they wanted to build something different together – an environment that was not hypocritical or intentionally hierarchical, a kind of political, educational, and psychological center, something that might turn out to have some meaning for people – they hadn't a clue, much less a plan, as to how to do it" (s. 79)* til nutidige beskrivelser af bevægelsen som *"a community which at once supports development and has as its non-instrumental, non-pragmatic (tool-and-result) activity the development it supports (s. 76).*

I kapitel 4 begrundes disse valg med endnu et, nu dybere kig i Marx's skrifter, samtidigt med at Gergens mere relativistiske pointer prøves tænkt med. Høje, måske for høje tanker? Døm selv – her er i hvert tilfælde stof til de mere litterære folk blandt potentielle læsere.

Kapitel 5 derimod er rettet mod virkeligheden, mod praksis, eller praktisering af en befriende, revolutionær virksomhed. I en collage af eksempler, et udvalg af utallige projekter "the development community" har iværksat, præsenteres læseren for eksempler fra gruppeterapi, undervisning i en privatskole, det omtalte "All-Star-Project" og teaterstykker, hvori bl.a. "Vygotsky møder Wittgenstein".

En alt i alt spændende bog, der er skrevet som en levende fremstilling. Det er måske noget, vi næsten ikke kender. Nemlig at forfatterne ikke er objektive, neutrale m.m. Nej, Lois Holzman og Fred Newman er til stede, hele vejen igennem, og de har et ærinde på forhånd, - de ønsker at overbevise os, og dermed sig selv om, at det de er i gang med, er "udviklende" i den forstand, at de individer, der kommer i berøring med "bevægelsen" ofte bliver "a head taller than they are". – Er det næsten, som om vi her taler om en religiøs bevægelse? Eller er her tale om realisme i sin ypperste form, da visionerne her fører til bevægelse, handling, udvidelse af før snævre relationer, skabelse af viden, som jo som bekendt er del af, dvs. skabes og findes "kun" i, sociale relationer? – Døm selv. Læs bogen/bøgerne, især hvis du er én der stadig mener, at Marx ikke endnu er blevet praktiseret. Måske en spæd begyndelse af praktiseringen finder sted her, få meter fra Wall Street, New York?